

Алекс Болдин

Зарезан

Ако някой не знае, то мога да му открия, че врачанинът много обича лозата. Враца е стар лозарски район и всичко свързано с виното и плода от който се добива се цени високо, да не кажа, че е издигнато в култ. Това не означава, че врачанинът е върл пияница. Не е! Кой какво то ще да си говори, не е! А Зарезан? Това е нещо повече от национален празник за него. И понеже рядко ще се срещне врачанин без лозе, то на този ден по автобусните и тролейбусните спирки за лозята става, меко казано, шарена и писана навалица. В раницата на всеки ще се открие бутилка домашно винце, подходящо врачанско мезе и задължително аспирин. За какво е пък той ли?... За случаите на алкохолно предозиране. Ако не го държат краката, то зарязалият се катурва на старото легло с раздърпани дюшек и така прекарва нощта. А на сутринта, жестокият главобол се усмирява тъкмо с този изпитан лек. Иначе зарязалият не би могъл да се прибере нормално у дома и не би издържал и на женската кавга.

Когато Енчо, тарторът на туристическата ни тайфа, ме покани за Зарезан на неговото лозе и през ум не ми мина да кажа „НЕ!“. Бих го обидил смъртно и бих развалил така ревностно поддържаната от него туристическа организация. То с ходенето по баирите съм спрял още преди десетина години, когато Емо го удари инфаркта, но съм в течение на всички туристически мероприятия на тайфата. На хранителна диета съм. Самото споменаване на тая дума обаче изригва вулкан от присмех от страна на Енчо. Нямах си работа та го казах.

– Абе ти не знаеш ли, че всички болести се лекуват с хубаво вино и с хубава песен. И мадамите ще бъдат там. В комплект! Ти си по тая част. Как можеш да опуснеш момента?

– Пиши ме в навалицата. – казах и започнах да пресмятам на ум колко левчета ми остават до аванс. Нали като се ходи на Зарезан трябва да се носи нещо. Няма да идеш, да се разположиш и да ядеш и пиеш на чужда сметка я! Това го прави единствено и само габровецът. Ние врачаните, в това отношение, сме принципни. Ако ще е аванта то не трябва да се набива на очи. Мюзевирлъкът ни не го позволява.

Кратно и емоционално Енчо ми разяснява дневния ред и условията за празника, а след това изчезва по някакви свои работи. С какво заредих раницата ли? Това съвсем не е тайна. Качеството обаче отстъпва на количеството. Какво пък! Няма да купувам вино по три лева бутилката, де! Моите предци си бяха продали лозята и аз, когато стане въпрос за вино, винаги му намирах чалъма в складовата база. Там винцето се купува почти без пари, но дали е истинско винце, можеше да се поспори.

Както и да е. Допълвам раницата с някаква евтина наденица, популярна по нашия край с името „кучешка радост“, турвам задължителните 3–4 глави кромид лук, един два буркана туршия и това е всичко. За хляба няма да говоря. Той е напълно диетичен и напълно без пари, защото е приготвен от трици. Който не му харесва да не го яде. Аз си го ям с удоволствие.

Който казва, че Зарезан може да мине само с положителни емоции, не е прав. На сутринта, в уречения час за среща, моя милост висва на тролейбусната спирка. Трябва да се съберем 15 души и да направим задължителния пеш поход до Енчовото лозе. Кой турист ходи с тролей на лозе? Трябва да е слабоумен или хептен закъсал със здравето.

Ето ме там. Вися си аз, подпирам металния дирек на спирката с раницата и си псувам наум. Псувам си тихичко защото от Енчовата организация няма и помен. Няма го и самия Енчо, пък за компанията да не говорим. С една дума вися си напълно сам на напълно пустата спирка. Около мен цари някакъв пустош. Само от време на време по магистралата префучават едни такива стари, едва дишащи Лади и Москвичи. Всичките тези допотопни возила са се устремили по посока към лозята. Чат-пат някое от тях ще спре, от прозореца му ще се подаде ухилена глава и ще ти предложи да те закара на лозе срещу цената на билета. Кой ли ще се мине да те вози сега, в ерата на демокрацията, без пари. Хората си спират, питат а аз срамувам, опитвам се да лъжа, че не пътувам за лозе, но раницата на гърба ме издава. Старата колица отминава. Моя милост е отново сам, в компанията на добре подбрани благословии и лошо настроение.

Някъде по-долу от спирката, един образ с раница снове насам-натам и също псува. Не го познавам, поне засега. По-късно ще науча, че това е Пачо-финансовия ревизор, един от новите членове на туристическата тайфа. Ами като не ходя вече по баирите от къде ще познавам Пачо. И той естествено не ме познава. Това не пречи да си псуваме, всеки с чувството, че е изигран.

Е-е-е... най-последно иде и Енчо! Нарамил е тежката синя, орфана раница, купена втора ръка и минала почти всички маршрути по Рила и Пирин. В ръката му виси още по-тежка чанта. С какво ли е пълна? Засега е тайна. Но ще разбере. На Зарезан нищо не остава скрито. Хили се. Мамка му! Той човек май е станал съвсем безотговорен. Псуващият индивид се приближава към нас.

– Абе, мамка му стара, каква е тая организация. Гледай! Виж часовника! Каза в девет, а сега е десет!

– Споко! Организацията е пълна. Тихо всеки момент ще се яви с талпата. Тайфата пък е заформила два лъча. Като ги завърши ще кацне на лозе.

Трябва да поясня, че „лъч“ на туристически език означава допълнително ходене след като се достигне някоя хижа или заслон. На ходещите явно им е малко тътрузенето та си го докосурят допълнително, я до близък връх, я до интересна местност. Вървят, вървят докато капнат, а след това силната ракия и мезе ги хвърля в безпамятен изнурителен сън на хижарските нари.

– Талпа?

– Не знаеш ли какво е талпа? Дъска бе, която не е рендосана. На лозе имам само пет стола, а всички ще бъдем около петнайсет. Къде ще седнем? Талпата ще я докара Тихо, а ние ще я влачим три километра до лозе.

– И това ли влиза в организацията?

– Напълно! – Енчо е прецизен строителен инженер и е изчислил колко задника от двата пола ще се съберат на дъската. Бях сигурен, че дължината и е точно такава каквато трябва да бъде.

– Ето я! Талпата идва!

Някаква добре оклепана с кал Уз-ка спира до нас. Вратата се отваря и дребничкия Тихо ни махва с ръка да се качваме.

– Няма да ходим пеш. Всичко е уредено. – Тази забележка явно се отнася до мен, човекът намразил от десетина години пешото ходене.

Набутваме набързо раниците си в товарния отсек. Набутваме и себе си там, сред камарата от железария и отпадъци. Някаква дебела дъска, увита с полиетилен, е препречила колата по дължина. Славният в миналото, полеви съветски автомобил взима рязко старт и ние, петте човека на брой се претъркулваме тутакси в единия му край. Има си някакъв дефект тоя стар автомобил, защото тръгването му не можеше да стане плавно. Същото се отнася и за спирането, в което неколккратно можем да се уверим.

Слизаме ошашавени на спирката.

– До тук вози-и-м! – обявява Тихо. Нарамва талпата и я повлича по калната пътека. Тримата от дружината се втурваме да му помогнем. Знаем, че има стара дископатия и не можем да рискуваме болестта му да се прояви тъкмо на Зарезан. Аз вървя зад Пачо. Пачо продължава да псува. Всичко на тоя човек му идва на кавга. Такъв си е бил, когато е трезвен. Като пийнел ставал тих като агънце. Напълно се уверявам в това.

Утрото е прекарасно. Първият ден на февруари ни радва с весело и

гальовно слънце. Въздухът е студен, но чист и ведър. Вървим из врачанските лозя. Отвсякъде кукуригат петли и лаят кучета. Някъде далеч се чува весело пеене на нестройни мъжки гласове. Вероятно ракията вече е разлята и празникът е започнал.

Настроението ни е приповдигнато. Всичко си върви по Енчовия план. Някакво дребно кученце ни залайва край една ограда. То се спуска стръвено, квичи истерично и с невероятно упорство се мъчи да захапне някой и друг крачол на минаващите.

– Да му ударя ли една талпа? – пита Пачо.

– Няма да го уцелиш! – гарантира Тихо.

– Остави го, нека си квичи. Миндилите са най-зли. И при хората е така, комплекс за малоценност, какво да се прави.

Ето и вилата на Енчовото лозе. Тя е почти нова, запазена едноетажна постройка. В единият край покривът е започнал да се руши. Енчо изважда отвътре малко манарче и двамата с Пачо се захващат да секат няколко прекършени от големия сняг клони. Те са мокри и, нямат шанс да се разгорят. Упорството на подпалвачите обаче е пословично. След няколко минути манарчето е сменено с трион. Един реже, двама държат а трима ги гледат.

Виждам, че мястото за гледачи е попълнено, затова решавам да отсоча до близкия геран за вода. Все пак трябва да има с какво човек да си измие ръцете. Около герана е пълно с измръзнали шипки. Пълня тубата с вода. Пълня и джобовете на шубата с шипкови плодове. Те са меки, ярко червени и се мажат като мармалад. Как забравих да си взема от дома полиетиленов плик! Оказва се, че в къщето на Енчо имало и пликове. Човекът ми влиза в положението, подава ми плика, но джобовете ми вече лепнат от размазаните шипки.

– Идат! Ида-а-ат! – провиква се Пачо. Той току що е наредил няколко свински пържоли на две малки телени скари. Огънят пуши, няма жар и месото за миг добива интересния вид на тъмен, полусурув английски бифтек.

По калния лозарски път се задава нестройната редица на останалие туристи. Те са около десетина души. Повечето не ги познавам. Когато приближават с изненада различавам Тео. Преди около двайсетина години бях негов началник в малко заводче. Сега Тео е възмъжал, наедрял. Хубава тъмносиня раница се полюшва на гърба му. Дали си е същия дървен философ както по-рано. Е, след малко ще разбера!

– Здравсти старши! – поздравява ме Тео. Поглежда ме ехидно и присмехулно както някога. – Защо не те виждам по балканите?

– Ами появи ми се кокоши трън на лявото ходило. – уточнявам мъдро. – А ти ожени ли се или още лъскаш бастуна?

– Хей, мамка му стара, защо ме излагаш пред толкова много хора. Не си остави навика да се бъзикаш с подчинените.

– Добре ли чух? Подчинени? Отдавна не съм ти началник. Сега е пълна свобода и демокрация. Се-Де-Се!!! Давай да скачаме! Ако трябва, Енчо ще намери някое жълто паве за да бъде скачането по автентично.

– Хей, бъзикач! Не може човек да те наддума...

– Е-е-е-хо-о-о! – Провиква се Пачо. Той е опекъл първите късове месо. Глътнал е две-три чашки ракия и с тоя емоционален възглас обявява започването на празника.

– Масата мигом се отрупва с всевъзможни ястия и салати. Няколко бутилки червено вино започват обичайната си обиколка между празнуващите се.

– Чакайте бе! Чакайте! – провиква се Енчо. – Ама вие не сте никакви лозари. Започнахте лапането и пиенето без важния ритуал. Трябва да зарежем лозето...

– Вярно, бе. – подкрепям инициативата. – Ами ако тая година нищо не се роди? Енчо, давай ножицата!

Бях най-възрастния индивид в компанията и на мен се пада честта да зарязвам. Втурваме се към една нещастна лозица, наобикаляме я, и аз протягам ръка с ножицата. Нали най-възрастният трябва да реже? Така си е било от край време.

– Хей Тихо, къде е Жи-Ес-Ема, бе пич? Щракай по една снимка за спомен.

Скупчваме се около лозицата, озъбваме усмивките в позата „зеле“, моя милост протяга ножицата и ... хоп! Щрак! Готово!

– Я да видим какво излезе? – провиква се Пачо. Ама защо си застанал срещу слънцето, бе майсторе. Та ти си снимал слънцето а не навалицата. Е-ха-а-а! Не те бива за фотограф.

Един изпуснат върховен момент никога не е същия, дори когато нарочно се повтори. Бутилките с червено вино продължават прекъснатата си обиколка дотогава, докато наистина става много весело. Това го отчитам по погледа на околните и най-вече по моя. С хранителната ми диета е свършено. На Зарезан и диета...! Това никога не е било! Като ще е Зарезан, нека да е истински Зарезан, а не нещо като... знам ли какво?

В компанията има и една дребно петгодишно момиченце, Мая се казва. Бяха му сипали да пийне малко вино. Пийна детето пък като се започна едно хилене, едно кикотене та чак се стигна до песента

„Зайченцето бяло...“. При нас, по-възрастните, понеже тая песен е отдавна забравена, минаваме на познатия репертоар, „Градил Илия килия“ и „Белите манастири“. Не винаги човек помни текста на любимите си песни, особено след три ракии и четири вина. В такива случаи идва на помощ песнопойката. Една от дамите-туристки никъде не мърдаше без своята песнопойка. И сега, тая малка раздърпана книжка, започва игриво да минава от ръка на ръка според това на кой му идва порива за песен и на кой му убягва желанието текст.

Мръвките от масата до жаравата и обратно вървят като на конвейер. От къде се взе толкова месо, не мога да си обясня. Сякаш туристите са заклали цяло прасе и късовете от него са разпределили по раниците си. Главният пекар, Пачо блести с цялата си хубост и настроение. Пие, пее и пече.

– Абе това месо нещо е станало на въглен. – отбелязва Еми. – Па-ачо! Съсредоточи се бе човек! Изгори мръвката!

– Е-мен-це, да не съм на финансова реви-зи-я, ма ду-ши-це! Да се съсредо-то-чавам! Ъц! – хлъцва той. – Ейе-хо-о-о! Кето-о-о! Дай пищовте-те, ма! Дай ми ги да пуц-на, само веднъж, ма!

Нещо гръмва във въздуха. Всички се оглеждат. Търсят с очи вероятно пищова, с който Пачо се канеше да гърми. Оказва се бомбичка-пиратка. Енчо, като стабилен организатор, не е забравил и тоя атрибут.

– Дръжте го, че падна във огъня, бе хора! – възгласът е на Тихо.

Пачо наистина се е катурнал напред. Забил е нос в разгарящите се съчки и якето му, лизнато от пламъка, е започнало да пуши. Двама го хващат под мишници и го завличат в къщето. Полагат го на изтърбушения диван и го завиват с едно старо, кърпено одеяло. Има точно два часа време регламентирано за да изтрезнее. По график, тръгването трябва да стане по светло.

Наистина е един прекрасен слънчев ден. Бели пухкави облаци се носят по небето. Над черните клони на дърветата се стрелкат ята от дребни косове. Те цвърчат радостно, литват нагоре, а после се втурват устремно към далечните хълмове над Шаровитица. Някъде далече изцвилва кон. Изплющява камшик, зазвучава откъслечно мелодия от транзистор. Бели стълбове от дим се извиват далеч зад липовата гора. Лозарите са запалили огньовете и вероятно също празнуват.

Туристическата компания е минала към музикалната част. Нестроен хор от гласове подема песен след песен, според това какво им предлага съдържанието на песнопойката и според собствените им музикални спомени.

Пея и аз! Да си призная не съм пял така може би двайсет години. Навремето ми казваха, че пея хубаво. Тъй като от тия хвалби е минало много време, не смея да гарантирам, че качеството е същото. Ентузиазмът обаче е като тогава. Пея значи, та чак пресипвам. Пресипват и други, обаче на мен най-личи. Нали съм на диета, а когато се наруши диетата така става.

– Внимание! Малко внимание! – казва Енчо. – Става студено и предлагам да внесем масата вътре в къщето.

Никой не го чува. Туристите се разхождат из лозето. От време на време се връщат при отрупаната с мезета и вино маса, удрят по няколко здрави гълтока вино, а след това всеки продължава заниманието си. Оказва се, че на никой не му е студено, напротив. Дори прекалено горещо е, от изпитото вино и изядено месо. Групата от песнопойци се усамотява в единия край на талпата. Хорът от гласове е станал още по-нестроен, пресипнал и фалшив. Репертоарът упорито клони към македонския фолклор и старата градска песен. В даден момент един от седналите песнопойци понечва да стане. Това нарушава равновесието на талпата. Тя се надигна от единия си край и другите пеещи индивиди мигом се озовават на земята. Песента рязко секва. Двама от пострадалите наместват отново талпата върху двата стола, сядат внимателно на нея, доколкото им позволява колебливото равновесие и песента „Йовано, Йованке...“ продължава с неочаквана сила и ентузиазъм.

Така е на Зарезан. Виното се лее. Душата се отпуска. Нервите се разхлабват и музиката избликва като едно малко и бистро изворче неподражаемо и пречистващо. Малката Мая тича из лозето, смее се, ликува. В един момент Еми, майка и, я хваща за ръка, задържа я и възкликва: „Ти си се напишкала, ма мамо! Къде ще ти търся сега сухи дрехи за да те преобуя.“ Само това не е предвидил Енчо в неговата организация на празника, сухи дрешки за детето. Та кой го очакваше?

– Ние си тръгваме, заявява Еми! Трябва да се приберем по светло, а виждате и детето...

Женската част от компанията си събира багажа, махва за сбогом с ръка и оформя така познатата индийска нишка по пътя към автобусната спирка. Слънцето на запад клони към залез. Застудява.

– Хайде да тръгваме и ние! – предлага Енчо. – Хей, загасете огъня за да не стане пожар. Още малко и ще мръкне, а трябва да се приберем пеша.

Туристите, ще ви доверя, са много дисциплиниран народ. Ръководителят винаги се слуша, макар и да не е прав. И сега, сякаш по някаква

невидима команда, всеки се заема да свърши отредената му част от работата за приключване на празника. Талпата е внесена в малката кухничка, столовете се наместват внимателно един върху друг в килерчето, масите се почистват, чашите и чиниите се измиват.

Нарамили раници, оформяме редицата за поход. Тръгваме надолу, по калния земен път към далечната, осветена от тирове магистрала. Краката ни жвакат в рядката кал. Залитаме, спираме, след това отново продължаваме с онова неподражаемо настроение каквото само един такъв празник може да създаде. Последните лъчи на залязващото слънце блясват за последно на запад, зад високата Врачанска планина, и един приятен и прохладен, теменужен мрак се стелва около нас.

Някои изваждат фенерчета, защото пътят вече почти не се вижда. Колко бързо пада мракът през февруари! Над Химкомбината изгряват ярките звезди на съзвездие Орион. Градът бавно и постепенно засиява в далечината от запалените електрически лампи. Магистралата, като светеща змия се вие долу под нас.

– Хей, спрете за да изчакаме Пачо! Май още не е изтрезнял...

Спираме. Чакаме го. Някъде отгоре, в тъмнината, се дочува пресипналия му и несигурен глас.

– „Йо-о-ова-а-а-но-о... Йо-о-ва-а-а-нке-е-е...“

КРАЙ

© 2008 Алекс Болдин

Източник: Авторът

Разпространява се при условията на лиценза „Криейтив Комънс – Признание –
Некомерсиално – Без производни“ версия 2.5 (CC-BY-NC-ND version 2.5)

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2930>]